

КАКО ДА СИ ЈА ЗАШТИТИМЕ ПРИВАТНОСТА НА Е✉АИЛ?

Електронската пошта позната како имејл, служи за секојдневна размена на дигитални пораки.

- ▶ Најпопуларни сервиси за имејл се: Џимејл (Gmail), Јаху (Yahoo) и Хотмејл (Hotmail).
- ▶ Според една студија¹, во мај, 2009 година имало 1,9 милијарди корисници на е-пошта ширум светот. Тоа значи дека речиси на секој петти човек во светот, еден користи имејл.
- ▶ Предвидувањата велат дека во 2014 година ќе има 2,5 милијарди корисници на е-пошта во светот.
- ▶ Во април, 2010 година, бројот на испратени имејл-пораки на ден се проценува дека изнесува околу 294 милијарди. Тоа значи дека 2,8 милиони пораки се испраќани во секоја секунда.
- ▶ 90% од испратените пораки се спам-пораки и вируси.

Освен што ни служи за комуникација, електронската пошта честопати е поврзана и со нашите профили на социјалните мрежи,

¹ <http://www.radicati.com/?p=5282>

а неретко е неопходна и кога се регистрираме или претплаќаме за одредени услуги или сервиси.

Оттука е и ризикот од нарушување на приватноста, во вид на добивање непосакувана е-пошта, пробивање на лозинките и злоупотреба на личните податоци. Затоа, следните работи е добро да ги знаете.

ВНИМАВАЈТЕ КАДЕ ЈА ДАВАТЕ ВАШАТА ИМЕЈЛ-АДРЕСА

Најчесто при регистрација на некои веб-сајтови е потребно да ја оставите вашата имејл-адреса. Доколку не сте расположени вашето имејл-сандаче да се полни со непотребни пораки, при регистрацијата внимавајте да не ја обележите опцијата за добивање известувања за новости од сервисот или услугата за која се регистрирате, а која постои кај многу сајтови и однапред е автоматски обележана.

Исто така, честопати во текот на сурфањето се појавуваат разни скок-прозорчиња (pop-up windows) кои бараат да се регистрирате за некоја услуга со вашата имејл-адреса. Бидете внимателни во овие случаи бидејќи вашата имејл-адреса потоа може да биде искористена во комерцијални цели, да добивате непосакувани имејл-пораки, а во многу полош случај може да овозможи пристап до вашите онлајн-профили и нивна злоупотреба.

КРЕИРАЈТЕ СИЛНА ЛОЗИНКА

За да избегнете злоупотреба на вашата корисничка сметка за е-пошта, но и на сите останати онлајн-профили, уште при самото создавање на нова имејл-адреса, зададете силна лозинка која ќе ја знаете само вие. Важно е да креирате

цврсти лозинки кои подразбираат добра комбинација од букви и бројки и/или специјални знаци, како и повремено да ги менувате. Притоа, бројките од датумот на раѓање и вашиот прекар по кој сте познати меѓу пријателите не се добар избор.

Ако вашите пријатели добиваат чудни пораки од вашата имејл-адреса, голема е веројатноста дека некој ја злоупотребил за „спамерски“ цели. Доколку се сомневате дека некој ја дознал вашата лозинка, веднаш променете ја.

Употребувајте различни лозинки за вашите имејл-адреси и за вашите онлајн-профили.

НАВЕДЕТЕ АЛТЕРНАТИВНА ИМЕЈЛ-АДРЕСА

Алтернативната имејл-адреса претставува ваша дополнителна сигурност. Со поставување алтернативна имејл-адреса, ја поврзувате постоечката имејл-сметка со друга адреса која е корисна во случаи доколку ја заборавите лозинката, некој ви ја пробил или пак правите некои измени на корисничкиот профил. Сите известувања ќе пристигнат на наведената алтернативна имејл-адреса што ви овозможува да бидете во тек со измените, а доколку дојде до неавторизирана промена, веднаш ќе можете да интервенирате.

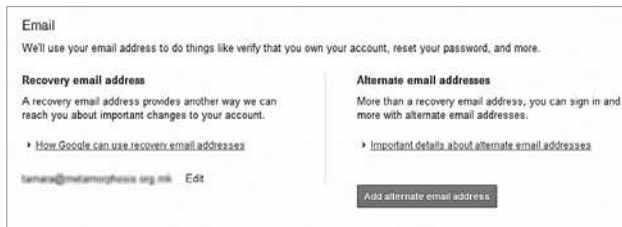
При отворањето нова имејл-сметка, искористете ја можноста да поставите алтернативна имејл-адреса, односно оваа сметка да ја поврзете со веќе постоечка имејл-адреса до која имате пристап.

Доколку, пак, сте го прескокнале овој чекор, еве како да додадете алтернативна имејл-адреса на веќе постоечка сметка за е-пошта:

- ▶ На **YAHOO! Mail**: Пристапете до **Account Info** од вашето корисничко мени, а потоа во делот **Contact information**, кликнете на **Update your contact information** каде може да уредувате на кој начин Јаху да ве контактира, која е вашата примарна имејл-адреса за контакт, а кои се алтернативните.

- ▶ На **Gmail**: Кликнете на паѓачкото мени **Settings** во горниот десен агол и следете ја следната патека за да стигнете до опциите за додавање алтернативна имејл-адреса: **Settings** → **Accounts and Import** → **Change password recovery options** → **Email** → **Add alternate email address**.

- ▶ На **Microsoft Hotmail**: Пристапете до вашето корисничко мени во горниот десен агол, а потоа во: **Account** → **Other options** → **Your email addresses** → **Add an email address**.

ПОСТАВЕТЕ ТАЈНИ ПРАШАЊА

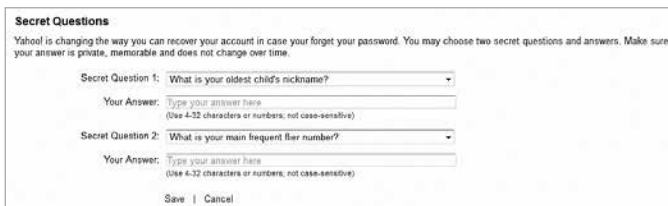
Уште при самото создавање сметка за е-пошта постојат неколку механизми кои можат да ви помогнат да се заштитите од потенцијално нарушување на вашата

приватност. Покрај силната лозинка, тука се и тајните прашања. Самите сервиси ви овозможуваат да направите избор од неколку зададени различни прашања, на пример, како се вика вашиот омилен вујко, каде го сретнавте вашиот сопружник, како се вика вашиот омилен наставник, која ви е омилена книга итн.

На овие прашања не треба да се одговара со премногу очигледни одговори, како на пример, доколку го изберете прашањето: кој е вашиот омилен филмски карактер на сите времиња, а сите знаат дека тоа е Форест Гамп, некој лесно би можел да стекне пристап до вашата имејл-сметка.

Доколку се наоѓате пред компјутер, можете веднаш да поставите тајно прашање на вашата сметка за е-пошта:

- ▶ На **YAHOO! Mail**: Преку менито **Account Info** од вашето корисничко мени, во делот **Sign-In and Security**, кликнете на **Update password-reset info** и потоа во делот **Secret Questions** можете да одредите 2 тајни прашања.

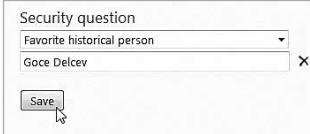
The screenshot shows the 'Secret Questions' setup page for Yahoo! Mail. The title is 'Secret Questions'. Below the title, there is a note: 'Yahoo! is changing the way you can recover your account in case you forget your password. You may choose two secret questions and answers. Make sure your answer is private, memorable and does not change over time.' There are two question prompts: 'Secret Question 1: What is your oldest child's nickname?' and 'Secret Question 2: What is your main frequent flyer number?'. Each prompt has a dropdown menu for the question and a text input field for the answer. Below the input fields, there is a note: 'Your Answer: Type your answer here (Use 4-32 characters or numbers, not case-sensitive)'. At the bottom of the form, there are 'Save' and 'Cancel' buttons.

- ▶ На **Gmail**: Кликнете на паѓачкото мени **Settings** во горниот десен агол и следете ја следната патека за да стигнете до опциите за додавање тајно прашање: **Settings** → **Accounts and Import** → **Change password recovery options** → **Security question**.

The screenshot shows the 'Security question' setup page for Gmail. The title is 'Security question'. Below the title, there is a note: 'If you forget your password, your security question helps establish that you own your account.' There is a dropdown menu for the question with the text 'Write my own question'. Below the dropdown, there is a text input field for the answer with the text 'What was your first teacher's name'. Below the input field, there is a note: 'Answer: *****'. At the bottom of the form, there are 'Save' and 'Cancel' buttons.

- ▶ На **Hotmail**: Од корисничкото мени изберете **Account** → **Account security** → **Security Info** → **Manage** → **Security question** → **Add New**.

Security question
Favorite historical person
Goce Delcev X
Save

СОЗДАДЕТЕ ИМЕЈЛ-ФИЛТРИ

Филтрите за е-пошта се користат за организирање на дојдовната е-пошта или за отстранување на спам-пораците. Со поставувањето филтри всушност креирате правила според кои потоа пораките кои ќе ги примате и испраќате ќе се сместуваат во одредени сандачиња за да не ве вознемируваат или да не ви пречат или пак ќе се сместуваат во вообичаените фолдери.

Спам-пораците се непосакувани имејл-пораки кои не сме ги побарале, а се пратени во идентична форма до многу приматели, меѓу кои сме и самите ние.

Спам-пораците најчесто служат за рекламирање на одредени сајтови и производи или содржат линкови со чие кликување може да се дојде до вашите лични податоци. Но, не сите комерцијални пораки се спам. Оние за кои своеволно сме се претплатиле да ги добиваме не спаѓаат во оваа категорија.

Критериумите за филтрирање се поставуваат според содржината на пораката. На пример, пораките можете да ги филтрирате според тоа **кој е испраќач, што содржи предметот или телото на пораката** и слични критериуми, а откако ќе ги поставите параметрите, можете да одредите каде сакате да пристигаат овие пораки, дали можеби во влезното сандаче (**Inbox**), во сандачето за непосакуван имејл (**Spam**),

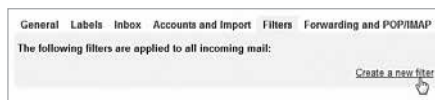
во гурето (**Trash**) или можеби во некое сандаче кое ќе го создадете конкретно за оваа намена.

Поставувањето филтри е различно во зависност од клиентот за е-пошта кој го користите.

- ▶ На **YAHOO! Mail**:
Во менито **Options** изберете **Mail options** → **Filters** → **Add**.

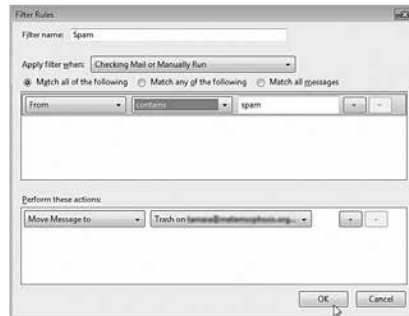
- ▶ На **Gmail**: Од паѓачкото мени **Settings** изберете **Settings** → **Filters** → **Create a new filter**.

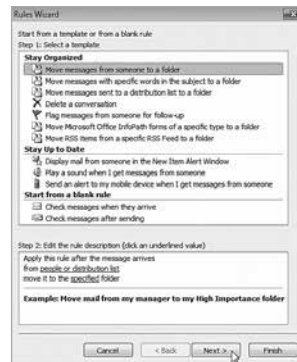
- ▶ На **Microsoft Hotmail**:
Од корисничкото мени изберете **Options** → **Mail** → **Preventing junk email** → **Filters and reporting**.

- ▶ **Bo Mozilla Thunderbird:** Tools → Message Filters → New

- ▶ **Bo Microsoft Office Outlook:** Tools → Rules and Alerts → New Rule, при што се појавува волшебник кој ве води низ процесот на конкретизирање на филтерот.

БЛОКИРАЈТЕ ГИ ИМЕЈЛ-АДРЕСИТЕ ОД КОИ ДОБИВАТЕ НЕПОСАКУВАНА Е-ПОШТА

Крајната мерка за ослободување од непосакуваната е-пошта е создавање листа на блокирани адреси, во која ќе ги наведете адресите од кои воопшто не сакате да добивате имејл-пораки.

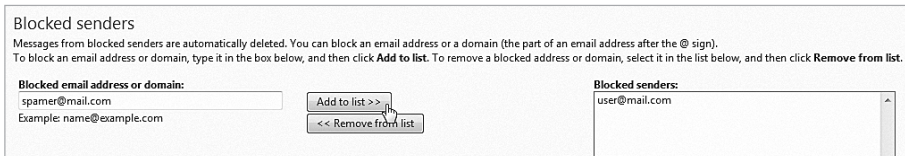
Блокирањето е многу едноставно, потребно е само да ја додадете имејл-адресата која сакате да ја блокирате и повеќе нема да ги гледате пораките од овој испраќач. Процесот е повратен, односно доколку сте додале некој испраќач во листата со блокирани корисници, подоцна можете да го отстраните кога ќе посакате повторно да примате пораки од него.

Создавањето листа со блокирани имејл-адреси се прави на следниот начин:

- ▶ На **YAHOO! Mail: Options**
→ Mail options → Blocked addresses → Add an address

- ▶ Блокирањето испраќач на **Gmail** се прави на истиот начин како при поставување филтер, но притоа одредувате пораките од овој испраќач да бидат директно избришани. Патеката е истата: **Settings** → **Settings** → **Filters** → **Create a new filter**.
- ▶ На **Microsoft Hotmail**: Од корисничкото мени изберете **Options**, а потоа **Mail** → **Preventing junk email** → **Safe and blocked senders**. Потоа можете да одредите кои испраќачи и список на примачи (mailing list) се безбедни, а во делот **Blocked senders** → **Blocked email address or domain** одредете кои испраќачи сакате да ги блокирате и додајте ги во листата (**Add to list**).

- ▶ **Во Mozilla Thunderbird:** Блокирањето корисници се прави преку поставување филтер, при што се избираат пораките од испраќачот кој сакате да го блокирате за да бидат директно избришани (види го делот **Создадете имејл-филтри** за Mozilla Thunderbird).

- ▶ **Во Microsoft Office Outlook:** Actions → Junk E-mail → Junk E-mail Options → Blocked Senders → Add.

ПРОВЕРУВАЈТЕ ГО САНДАЧЕТО ЗА НЕПОСАКУВАНА Е-ПОШТА

Спам (Spam) или Џанк (Junk) сандачето е составен дел од секоја сметка за електронска пошта. Тука по автоматизам пристигнуваат пораките кои се од сомнителен карактер или од испраќач кој самиот сервис го препознава или го проценил како можен „спамер“.

Сепак, добро е да го проверувате сандачето за непосакувана е-пошта пред да ги избришете пораките во него, бидејќи понекогаш се случува некои

▶ пораки кои ги очекуваме да бидат класифицирани во „спам-сандачето“ од различни причини.

Пораките кои пристигнуваат во ова сандаче автоматски се бришат, најчесто по 10-ина дена, во зависност од сервисот или пак од временскиот период кој го одредил самиот корисник.

НЕ НАРУШУВАЈТЕ ЈА ПРИВАТНОСТА НА ВАШИТЕ ПРИЈАТЕЛИ И КОЛЕГИ

Често преку имејл се испраќаат разни пораки кои одеднаш се адресирани до десетици, па и до стотици други корисници. Со препраќањето, бројот на видливи имејл-адреси во пораката сè повеќе се зголемува, па тие многу лесно можат да бидат злоупотребени од некој, било за задоволување на некои приватни или за комерцијални интереси.

Секогаш кога праќате порака до повеќе приматели одеднаш, проценете дали нивните адреси треба да се видливи, а во спротивно поместете ги во **Всс** (слепа копија).

Добивањето спам-пораки, пред сè е здодевно, а во многу случаи иритирачко и вознемирувачко, но што е најважно е парично казниво со закон.

Email

Издавач: **Метаморфозис**

Фондација за интернет и општество

Поддржано од: **Фондација Отворено
општество – Македонија**

За издавачот: **Бардил Јашари**

Автор: **Ирина Шумадијева и Тамара Ресавска**

Лектура: **Марија Костовска**

Графичка обработка: **Кома**

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
“Св. Климент Охридски”, Скопје

004.738.5.056.5(036)

ШУМАДИЈЕВА, Ирина

Како да си ја заштитиме приватноста на
имејл? / [автори Ирина Шумадијева, Тамара
Ресавска]. - Скопје : Фондација Метаморфозис,
2012. - 12 стр. : илустр. ; 16x16 см

ISBN 978-608-4564-41-6

1. Ресавска, Тамара [автор]
а) Интернет - Безбедност - Водичи
COBISS.MK-ID 91858698